

... Заточават Пушкин. В една бяла нощ, която е по-ясна и от ден, той се прощава с Петербург като с жив човек. „Заточават го. Къде? В руска земя. Той все още не беше я виждал, не я познаваше. Сега ще я види и ще я опознае. И започва не със северните монотонни равнини, не — а от юг, от мястото на страстите и на престъпленията. Голицин искал да го заточи в Испания. Да го изгонят. Където има повече страсти. Той ще види родината, страната на страстите. Шо за изгнание! Сякаш искат насила да го завербуват за престъпник. Добре! Той замина. Ще се върне ли? Или ще обърне историята? Тя е толкова бърза.“ И по-нататък: „Той познаваше и обичаше далечните страни като русин. А тук той очи в очи, чело в чело се сблъска с родната държава и видя, че най-прекрасното, най-невероятното, непознато от никого — това е тя, руската земя...“

... Масата му винаги беше отрупана с ръкописи и книги, млечнобелият абажур на настолната лампа се вдига като платно на мачта и масата напомня палуба, върху която, тръгвайки на път, е нахвърляно всичко, което би могло да потрябва. Пътят беше труден. В открито море фрегата плуваше, направо срещу вятъра.

От руски: М. Блажева

БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА ДНЕС В ГДР

В Германската демократична република българската литература отдавна е позната. Преведените след Втората световна война книги от български език са значително количество и вече дават възможност за едно изследване на немско-българските културни отношения на един качествено нов етап. Българска литература се издава в различни издателства, подбират се творби от всички периоди от нейното развитие, застъпени са разнообразни жанрове — романи, разкази, драми, поезия. Тази кратка рецензия естествено няма задача да направи цялостен преглед на преведената в ГДР българска литература. Бих искала само да отбележа, че интересът към българското художествено творчество в последно време бързо расте, че преводите стават все по-сполучливи и обхващат по-широк кръг творби и автори. Като илюстрация ще спомена само няколко заглавия от последните четири години.

Излязоха от печат няколко сборника с разкази, които представят съвременни автори — тук наред с отдавна утвърдени писатели срещаме имената и на редица млади разказвачи, като Димо Димовски, Росен Босев, Вл. Зарев, Ст. Стратиев, Н. Стоянов и др.¹ Отпечатана бе и една Антология с български драми с послесловие от В. Кюпе, която включва творби от П. Яворов, Р. Стоянов, Д. Димов, В. Петров, Н. Хайтов, Г. Мишев и Нед. Йорданов.² В тези сборници участват както известни преводачи, така и представители от младото поколение българи-сти в ГДР.

Буди чувство на уважение и признание внушителната по количество и изискана в качествено отношение преводаческа дейност на отделни опитни преводачи, отдавна свързали името си с българската литература, като Егон Хартман, Хартмут Хербот, Норберт Рандов и др. Рандов поднесе на немския читател Алековия „Бай Ганьо“³, проза и стиховете на Хр. Смирненски,⁴ стихове от Ат. Далчев.⁵ Под печат са и скоро се очакват да излязат подбрани разкази от Ив. Вазов и един том български пословици. На привършване са преводите на „Фрагменти“ от Ат.

¹ Erkundungen. 18 bulgarische Erzähler. Verlag Volk und Welt. Berlin, 1974. С послеслов от Barbara Antkowiak. Stunden der Bewährung. Volk u. Welt. Berlin, 1977.

² Bulgarische Dramen. Verlag Kunst u. Gesellschaft. Berlin, 1974.

³ Bai Ganju, der Rosenöhlhändler. Berlin, 1974.

⁴ Feuiger Weg. Berlin, 1976.

⁵ Gedichte. Berlin, 1975.

Далчев и „История славянобългарска“ на Паисий. Е. Хартман насочва вниманието си главно към съвременни автори и цели да задоволи интересите на един по-широк читателски кръг. През последните години той преведе творби от Б. Райнов,⁶ Ивайло Петров,⁷ Ат. Наковски,⁸ Емил Манов⁹ и Павел Вежинов.¹⁰ Немалка е и преводаческата работа на Х. Херберт. Напоследък той преведе с голяма вешина значителни творби на българската литература — „Диви разкази“ на Н. Хайтов,¹¹ „Антихрист“ на Ем. Станев,¹² антивоенния роман на К. Петканов „Морава звезда кървава“,¹³ Понастоящем са готови за печат Записките на Зах. Стянов в три тома — едно голямо дело, над което преводачът работи упорито вече няколко години.

Ще ми се да обърна специално внимание на изданието на романа „Морава звезда кървава“, защото то дава повод за някои размисли. Това е първата книга на К. Петканов на немски език. Тя се посреща добре от читателя и оформя в издателството желание за издаване на още негови творби. За рецензиране е дадена трилогията „Жътва“ и „Кирпичената къща“ с оглед подбор за превод и издаване. Този факт, заедно с факта, че на чешки излязоха и трите романа от трилогията „Жътва“, показва, че в днешно време в международен мащаб К. Петканов се оценява като интересен разказвач.

Немското издание на „Морава звезда кървава“ е снабдено с едно послесловие от Н. Рандов. То е кратко (обхваща 13 страници), не претендира за изчерпателност, но е написано компетентно. Без многословие, като се опира върху фактите, Рандов успява да каже за писателя много. Той проследява съдбата на книгата и създателя ѝ след публикуването ѝ в България, убеден, че „книгите се характеризират не на последно място и чрез своите съдби“. Чрез синтезиране на ред факти, сами по себе си интересни, авторът показва с какви средства действуват буржоазните реакционни сили срещу писателя и как достойно се държи той. По-нататък Рандов портретира Петканов като творец и човек, набелязвайки най-важните моменти от неговия живот. На романа той дава висока оценка — нарича го „най-значителният български принос към литературата върху Първата световна война“, „една значителна творба на световната литература“. Той смята, че като романист Петканов заедно с Йовков „дава лице на българската литература от 30-те години“. Тези мисли се нуждаят от известни уточнения и мотивировка, но като се има пред вид, че послесловието няма задача да прави научноаргументирана изчерпателна характеристика на Петканов, нямаме основание да предявяваме към него много високи изисквания. Не може обаче да не ни направи впечатление високата оценка на романа и автора му изобщо, каквато в българската научна литература за Петканов липсва, както отсъства и един по-точен и подробен анализ на художествените качества на неговите романи. Дали Рандов — един отличен познавач на цялата българска литература — е допуснал известно увлечение, или можем да говорим за пропуски и недооценки в нашата наука?

Трябва да се признае без колебание, че преводът на романа „Морава звезда кървава“ е направен превъзходно. Тук Хербот е проявил най-добрите си качества като преводач, оформени след дългогодишен спит. Духът на времето, страданието на жените и децата в тила по време на войната са предадени с удивителна точност и явно чувство. В романа широко място се пада на диалога — разговарят хора от народа: войници, необразовани жени, старци. Езикът им е различен, пъстър, с различно настроение, с редица характерни думи. С тънък езиков усет Хербот се справя с трудностите и успява да предаде динамиката и своеобразието на речта според оригинала. Общо трябва да се каже, че Х. Хербот предлага на немския читател един равеностен на оригинален превод, в някои случаи дори по-добър. Той намери положителна оценка и в немския печат. Заедно с илейните и художествените достойнства на творбата сполуката на превода е важна причина за нейния успех.

Донка Петканова

⁶ Brasilianische Melodie (1975).

⁷ Bevor ich zur Welt kam und danach (1975).

⁸ Die Welt am Abend, die Welt am Morgen (1975).

⁹ Der Sohn des Direktors (1976).

¹⁰ Das Geständnis (1976).

¹¹ Wilde Geschichten (1973), също Der Drache (ламята), 1975.

¹² Der Antichrist (1974).

¹³ Ein purpurner Stern. Verlag der Nation. Berlin, 1975.